

(2. VI. ²/₆)

Vide HOOFDSTUK.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het eindcijfer van dit hoofdstuk der Staatsbegroting bedraagt f 15 758 026,40, tegen f 15 759 030,24 voor 1895 toegestaan. Het verschil is een gevolg van lagere raming van de:

Iste afdeeling: Kosten der administratie, met . f	8 030,84
IIde afdeeling: Personeel der zeemacht, met .	123 570,00
IVde afdeeling: Loedswezen enz., met . . .	63 768,00

Totaal minder f 195 368,84

waartegenover eene hoogere raming van de:

IIde afdeeling: Materieel der zeemacht, met f 78 165

Vde afdeeling: Pensioenen enz., met 116 200

Totaal meer ————— 194 365,00

Blijft minder f 1 003,84

Tegenover de geraamde uitgaaf voor 1896 op dit hoofdstuk, ad f 15 758 026,40, waarin evenals voor 1895 een bedrag van f 239 300 voor repeteergeweren van 6,5 c.M., daarbij behorende munitie enz. is begrepen, staat eene geraamde inkomst, bij de Wet op de Middelen verantwoord wordende, voor:

bijdragen voor de opleiding van adelborsten . . f	32 000
idem voor de opleiding van adspirant-administrateurs	2 250
opbrengst van den verkoop van onbruikbare en overtollige goederen	40 000
opbrengst van loodsgelden	1 500 000

Totaal . . f 1 574 250

zijnde dit bedrag f 100 550 hooger dan voor 1895.

Iste AFDEELING.

Het totaal dezer afdeeling bedraagt f 387 232,50, tegen f 395 263,34 voor 1895 toegestaan. Het verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat nader verklaard, is een gevolg van lagere raming van:

Art. 2. Bezoldiging van de ambtenaren bij het Departement, met f	4 700
Art. 2a. Toelagen aan de ambtenaren bij het Departement, met	215
Art. 5a. Toelagen aan de ambtenaren bij 's Rijks werven, met	370

Art. 6. Zeetraktement van de officieren bij 's Rijks werven, met f 300,00

Art. 11. Reis-, verblijf- en vacatiekosten, met . 6 000,00

Totaal minder f 11 585,00

waartegenover eene hoogere raming van:

Art. 3. Bezoldiging van de officieren bij het departement, met f 1 500,00

Art. 5. Bezoldiging van de ambtenaren bij 's Rijks werven, met 400,00

Art. 7. Bezoldiging van de ingenieurs, met 1 654,16

Totaal meer ————— 3 554,16

Blijft minder f 8 030,84

IIde AFDEELING.

Het totaal dezer afdeeling bedraagt f 6 500 115, tegen f 6 421 950 voor 1895 toegestaan. Het verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat verklaard, is een gevolg van hoogere raming van:

Art. 13. Aanbouw bij particulieren, met . . . f 60 500

Art. 14. Aanschaffing enz. van geschut enz., met 217 300

Art. 15. Aanschaffing enz. van torpedo's enz., met 130 340

Art. 16. Aanschaffing en herstelling van scheepstoomwerktuigen, met 134 150

Totaal meer f 542 290

waartegenover lagere raming van:

Art. 12. Aanschaffing van materialen, met f 402 300

Art. 18. Kosten buitenslands gemaakt tot herstelling van schepen enz., met . . 11 000

Art. 19. Arbeidsloon voor 's Rijks werven, met 9 825

Art. 20. Bezoldiging van de bemanning der werkvaartuigen, met 600

Art. 21. Bouwwerken, met 4 950

Art. 22. Onderhoudswerken, met . . . 18 750

Art. 23. Aanschaffing enz. van werktuigen op de werven, met 16 700

Totaal minder ————— 464 125

Blijft meer f 78 165

Uit het vergelijkend overzicht betreffende de sommen voor deze afdeeling thans aangevraagd en voor 1895 toegestaan, als bijlage A bij deze Memorie gevoegd, blijkt dat:

voor aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen de artillerie- en torpedobewapening, wordt gevraagd f 3 670 300, zijnde f 250 850 meer dan voor 1895 werd toegestaan;

voor herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst f 1 121 700, zijnde f 1150 meer dan voor 1895 werd toegestaan;

voor conservatie van reserve schepen en hunne uitrustingsgoederen f 142 200, zijnde f 11 800 minder dan voor 1895 werd toegestaan;

voor aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goe-

deren en voorwerpen voor den voorraad f 557 600, zijnde f 12 500 minder dan voor 1895 werd toegestaan;

voor aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen, f 289 500, zijnde f 61 710 minder dan voor 1895 werd toegestaan;

voor aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aanbouw, onderhoud en herstelling in eigen beheer van werfinrichtingen, werkvaartuigen en gebouwen f 369 390, zijnde f 64 400 minder dan voor 1895 werd toegestaan;

voor algemeenen dienst en proefnemingen f 349 425, zijnde f 23 425 minder dan voor 1895 werd toegestaan.

Het bedrag van f 3 670 300, voor nieuwen aanbouw uitgetrokken, is geheel bestemd voor de voortzetting van den bouw der drie bij de vorige begrooting toegestane pantserdekschepen, type kruiser, waaraan sedert de namen *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* gegeven zijn. Het is f 250 850 hooger dan de som, die bij de vorige begrooting voor nieuwen aanbouw werd toegestaan.

Gebonden aan het eindcijfer, dat voor het VIDE hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1896 kon worden beschikbaar gesteld en met het oog op hetgeen noodig was voor andere behoeften, waarin uit dit hoofdstuk moet worden voorzien, heeft de ondergeteekende niet méér dan het genoemde bedrag voor nieuwen aanbouw kunnen aanvragen. Dat er alle reden zou bestaan om, indien de tegenwoordige financiële omstandigheden het veroorloofden, eene veel grootere som voor nieuwen aanbouw te bestemmen, is niet twijfelachtig.

In 1896 zullen namelijk de schepen en vaartuigen van de Nederlandsche oorlogsvloot, gerekend naar den aanvang van hun bouw, de hieronder te noemen leeftijden bereiken.

A. Schepen voor den algemeenen dienst en den dienst bij het auxiliair eskader in Oost-Indië.

Panterschip	<i>Prins Hendrik</i>	31 jaar.
Pantserdekschip	<i>Koningin Wilhelmina</i>	5 "
Fregat	<i>Atjeh</i>	21 "
"	<i>Tromp</i>	21 "
"	<i>Koningin Emma</i>	20 "
"	<i>de Ruyter</i>	17 "
"	<i>van Speyk</i>	16 "
"	<i>Johan Willem Friso</i>	13 "
Korvet	<i>Alkmaar</i>	24 "
"	<i>Sommelsdijk</i>	15 "
Schoener	<i>Suriname</i>	20 "
"	<i>Bonaire</i>	20 "

B. Schepen voor de binnenlandsche verdediging.

Panterschip	<i>Schorpioen</i>	29 jaar.
"	<i>Stier</i>	29 "
"	<i>Evertsen</i>	3 "
"	<i>Kortenaar</i>	3 "
"	<i>Piet Hein</i>	3 "
Monitor	<i>Krokodil</i>	29 "
"	<i>Heiligerlee</i>	29 "
"	<i>Bloedhond</i>	29 "
"	<i>Cerberus</i>	29 "
"	<i>Hyena</i>	27 "
"	<i>Panther</i>	27 "
"	<i>Wesp</i>	26 "

Monitor	<i>Haai</i>	26 jaar.
"	<i>Draak</i>	21 "
"	<i>Luipaard</i>	21 "
"	<i>Matador</i>	20 "
"	<i>Keinier Claeszen</i>	6 "
Riviervaartuig	<i>Vahalis</i>	26 "
"	<i>Isala</i>	20 "
"	<i>Rhenus</i>	20 "
"	<i>Mosa</i>	19 "
"	<i>Merea</i>	18 "
Kanonneerboot n ^o . 3		32 "
"	<i>Hydra</i>	25 "
"	<i>Dog</i>	23 "
"	<i>Brak</i>	22 "
"	<i>Bever</i>	21 "
"	<i>Fret</i>	21 "
"	<i>Freyr</i>	20 "
"	<i>Thor</i>	20 "
"	<i>Wodan</i>	20 "
"	<i>Braga</i>	19 "
"	<i>Njord</i>	19 "
"	<i>Tyr</i>	19 "
"	<i>Balder</i>	18 "
"	<i>Heimdall</i>	18 "
"	<i>Ulfr</i>	18 "
"	<i>Vali</i>	18 "
"	<i>Vidar</i>	18 "
"	<i>Bulgia</i>	17 "
"	<i>Dufa</i>	17 "
"	<i>Hadda</i>	17 "
"	<i>Hefring</i>	17 "
"	<i>Udur</i>	17 "

Torpedobooten:

één	21 jaar.
twee	19 "
elf	18 "
één	17 "
drie	16 "
één	14 "
één	11 "
zeven	9 "
zes	7 "
één	6 "
één	5 "

Bij deze opsomming zijn buiten rekening gelaten: het raderschip *Valk*, dat 33 jaar geleden in aanbouw werd gebracht, de wacht-, instructie- en logementschepen en de andere bodems voor speciale diensten bestemd, zoodra de schepen die, zoodra de *Evertsen*, *Kortenaar* en *Piet Hein* gereed zullen zijn, uit de sterkte worden afgevoerd.

Uit de opsomming blijkt, dat, uitgezonderd de *Koningin Wil-*

helmina, de *Reinier Claeszen*, de *Evertsen*, de *Kortenaer*, de *Piet Hein* en enkele torpedobooten, het geheele materieel der zeemacht oud is. Houdt men rekening met den snellen vooruitgang van de maritieme wetenschap in de laatste 30 jaren, dan zal men zich niet kunnen verwonderen over het — reeds vroeger aan de Staten-Generaal medegedeelde — feit, dat dit oude materieel van verouderd type en derhalve van geringe strijdwaarde is, tegenover de moderne schepen en vaartuigen van andere zeemogendheden.

Bovendien zal over vele der genoemde bodems nog slechts gedurende een beperkten tijd beschikt kunnen worden, omdat hunne stoomketels, van eenige bovendien de machines, spoedig onbruikbaar zullen worden en de vernieuwing daarvan niet raadzaam kan zijn, met het oog op de geringe gevechtswaarde dier schepen, waar het geld zoo dringend noodig is om nieuwe schepen te bouwen.

Het gietijzer van de machines der oudste pantserschepen en monitors begint zich te decomposeeren.

Voor de stoomketels van het fregat *van Speyk* kan nog slechts op één, voor die van de *Atjeh* nog maar op twee, voor die van de *Koningin Emma* nog maar op drie jaar dienst worden gerekend. (1) Voor de stoomketels van de — slechts bij gunstigen weerstoestand buitengaats te vertrouwen — pantserschepen *Schorpioen* en *Stier* valt ook nog maar op twee jaar dienst te rekenen. Van den monitor *Panter* zullen de stoomketels nog slechts één, van de monitors *Bloedhond*, *Hyena*, *Wesp*, *Haai*, *Luipaard* en *Matador* zullen zij nog maar twee jaar dienst kunnen doen. De genoemde termijnen kunnen iets medevalle, doch veel zal dit niet kunnen zijn, en daarna ontvallen wederom stoomketels van andere schepen.

Aan eene geheele reconstructie onzer vloot bestaat dus zeer

(1) Op beide eerstgenoemde schepen is de maximum-stoomdruk thans reeds met 10 Engelsche ponden verminderd moeten worden.

dringende behoefte. De ondergeteekende is doende om gegevens te verzamelen, noodig voor de vaststelling eener organisatie voor de zeemacht, doch het staat bij hem vast dat, bij de reconstructie der vloot, de voorrang moet gegeven worden aan de betrekkelijk groote schepen, aangezien de zeemacht daarin hare hoofdkracht moet vinden.

De behoefte aan die schepen nauwkeurig nagaande, is hij tot de conclusie gekomen dat daarvan *tien* noodig zijn voor den algemeenen dienst en den dienst bij het auxiliair eskader en zes voor de defensie hier te lande, namelijk tot behoorlijke dekking der verschillende zeegaten, die dekking behoeven, zij het slechts ter handhaving van onze neutraliteit bij een Europeeschen oorlog.

Zooals aan de Staten-Generaal in het vorige jaar reeds is medegedeeld, zijn de thans in aanbouw zijnde *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* de vervangers van de *van Galen*, de *Koning der Nederlanden* en de *Johan Willem Friso*, waarvan de beide eerstgenoemden reeds in 1894 ontvielen en de laatstgenoemde misschien weldra ontvallen zal. Wanneer nu nog 6 vervangers worden gebouwd voor de *van Speyk*, de *Atjeh*, de *Koningin Emma*, de *Prins Hendrik*, de *Tromp* en de *de Ruyter*, zullen, met de *Koningin Wilhelmina*, de 10 schepen voor den algemeenen dienst en den dienst bij het auxiliair eskader aanwezig zijn.

De *Evertsen*, de *Kortenaer* en de *Piet Hein* vervangen in 1896 de *Buffel*, de *Guinea* en de *Tijger*; de 3 alsnog aan te bouwen schepen, gewijzigd type-KORTENAER, zullen moeten vervangen de *Schorpioen*, de *Stier* en de *Panter*.

In welk tijdsverloop zou nu de reconstructie van dit gedeelte onzer vloot voltooid worden, wanneer voor nieuwen aanbouw jaarlijks niet meer werd besteed dan het bedrag van 3½ miljoen gulden, dat sedert 1893 ongeveer voor dit doel werd uitgegeven?

Aannemende, dat de nieuw te bouwen schepen met bewapening enz. dooreengenoemen f 2 825 000 per stuk zullen kosten, komt men bijvoorbeeld tot de volgende verdeling:

Dienstjaar.	Holland.	Zeeland.	Friesland.	N ^o . 4. R. W.	N ^o . 5.	N ^o . 6.	N ^o . 7. R. W.	N ^o . 8.	N ^o . 9.	N ^o . 10. R. W.	N ^o . 11.	N ^o . 12.	Totaal.
1895	656	452½	452½	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1561
1896	1 131	1 184½	1 184½	"	"	"	"	"	"	"	"	"	3500
1897	1 038	1 188	1 188	86	"	"	"	"	"	"	"	"	3500
1898	"	"	"	1 170	1 165	1 165	"	"	"	"	"	"	3500
1899	"	"	"	1 170	1 165	1 165	"	"	"	"	"	"	3500
1900	"	"	"	399	495	495	771	670	670	"	"	"	3500
1901	"	"	"	"	"	"	1 170	1 165	1 165	"	"	"	3500
1902	"	"	"	"	"	"	884	990	990	286	175	175	3500
1903	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1 170	1 165	1 165	3500
1904	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1 170	1 165	1 165	3500
1905	"	"	"	"	"	"	"	"	"	199	320	320	839
Totaal	2 825	2 825	2 825	2 825	2 825	2 825	2 825	2 825	2 825	2 825	2 825	2 825	33 900

NB. De cijfers in de kolommen 2 t/m 14 geven duizendtallen van guldens aan.

Bij de begrooting voor 1895 werd slechts f 581 018 voor de *Holland* toegestaan, doch op de sommen in genoemd jaar voor de voltooiing van de *Kortenaer* uitgetrokken, zal vermoedelijk zooveel overblijven dat in 1895 aan de *Holland* f 656 000 zal kunnen worden verwerkt.

R. W. beteekent aanbouw op 's Rijks Werf.

Gaat men de resultaten, die dit programma van aanbouw oplevert, na, en toetst men die aan de eischen van de vervanging der bestaande schepen, dan blijkt daaruit:

dat voor de *van Speyk*, de *Atjeh* en de *Koningin Emma*, die respectievelijk vermoedelijk reeds begin 1897, 1898 en 1899 aan den dienst zullen ontvallen, eerst in 1900 de vervangers beschikbaar komen;

dat, in de onderstelling dat daarna de vervanging van de *Stier*, de *Schorpioen* en de *Prins Hendrik* in aanmerking komt,

deze bodems respectievelijk 35, 35 en 37 jaar oud zullen zijn, vóór dat in 1902 hunne vervangers gereed zijn;

dat de *Tromp*, de *de Ruyter* en de *Panter* eerst na respectievelijk 30-, 26-, en 36jarigen leeftijd in 1905 vervangen kunnen worden.

Intusschen zijn dan de overige in de opsomming genoemde schepen 9 jaar ouder geworden dan daar ter plaatse voor hen is aangegeven, indien zij niet reeds vóór 1905 aan den dienst zijn ontvallen.

Met zoodanigen staat van zaken zal niemand vrede kunnen hebben. Voordat echter meer afdoende maatregelen van voorziening kunnen worden beraamd, moet eene beslissing worden genomen omtrent het advies van de, bij Koninklijk besluit van 31 Juli 1889, n°. 27 benoemde, Staatscommissie betreffende de Indische Marine-aangelegenheden.

Een overleg dienaangaande is tusschen de betrokken Departementen aanhangig.

De herstellingen der in- en buiten dienst zijnde schepen worden beperkt tot het strikt noodige. Bij de begroting is gerekend op de inrichting van het pantserschip *Buffel* tot logementschip ten dienste der opleiding van kwartiermeesters en matrozen te Hellevoetsluis, voor welk doel intusschen tijdelijk de *van Galen* wordt aangewezen. Werktuigen, ketels, geschut-toren en een deel van het boordpantser zullen worden verwijderd, waardoor een ruim en lichtig logies verkregen kan worden.

Het fregat *Johan Willem Friso* zal, wanneer de toestand van den romp geen beletsel is, opnieuw voor een reis naar Oost-Indië worden gereed gemaakt. Hetzelfde zal geschieden met het fregat *van Speyk*, wanneer de toestand van de stoomketels het toelaat. Het fregat *Koningin Emma der Nederlanden*, dat medio 1896 uit Indië terugkomt, zal alsdan de noodige herstellingen moeten ondergaan.

De *Alkmaar* zal worden gereedgemaakt om de korvet *Sommelsdijk* in West-Indië af te lossen. In laatstgenoemd schip zullen, na terugkomst in Nederland, de ketels en werktuigen worden geplaatst, voor den aanmaak waarvan op de begroting van 1895 reeds de eerste termijn werd toegestaan, terwijl het verder benodigde thans wordt aangevraagd.

Het voornemen bestaat om de *Guinea* in conservatie te houden met bestemming om te zijner tijd de *Maruif* of een der andere logementschepen te vervangen. De *Tijger* en de *Anna Paulowna* zullen ten bate der schatkist worden verkocht.

In aansluiting aan de mededeelingen, vervat in de Memorie van Toelichting tot de begroting voor 1895, zij aangaande de werkzaamheden, welke tot 1 Juli van dat jaar op 's Rijks werven werden uitgevoerd of aan particulieren werden toevertrouwd, het volgende vermeld:

's Rijks werf te Amsterdam.

De bouw van het pantserschip *Kortenaar* werd voortgezet. De tewaterlating had 27 October 1894 met goed gevolg plaats; in Mei en Juni 1895 werd gemeerd proef gestoomd.

Hr. Ms. *Heiligerlee* verving tijdelijk Hr. Ms. *Tijger*, ten einde de schroefassen van dezen bodem te kunnen nazien.

Hr. Ms. *Cerberus* onderging herstellingen aan de stuurinrichting en het dek. De schroefassen van dien bodem werden uitgenomen en nagezien.

De instructievaartuigen *Castor* en *Pollux* ondergingen eenige voorzieningen. Laatstgenoemde bodem werd naar Hellevoetsluis overgevoerd, ten einde dienst te doen bij de opleiding van kwartiermeesters en jongens aldaar.

Zoowel voor in dienst zijnde schepen als voor den magazijnsvoorraad werden nieuwe sloepen aangemaakt. Met het gieten van kanonnen van 3,7 c.M. werd voortgegaan.

De kruiser *Holland* werd in aanbouw gebracht. De kiellegging had 6 Mei 1895 plaats.

De na de zomeroefeningen buiten dienst gestelde defensieschepen werden in conservatie gebracht en in het onderhoud der in dienst en reserve zijnde schepen werd voorzien.

's Rijks werf te Willemsoord.

Hr. Ms. *Koningin Wilhelmina* werd gereedgemaakt voor de reis naar Oost-Indië.

Van Hr. Ms. *Johan Willem Friso* werd de torpedo-inrichting afgenomen. Deze bodem werd evenals Hr. Ms. *van Speyk* gereed gemaakt voor indienststelling.

Hr. Ms. fregatten *Atjeh* en de *Ruyter* ondergingen na buitendienststelling belangrijke voorzieningen aan machines, ketels, enz.

Het logementschip *het Loo* en de kanonneerboot *Gier* werden gereed gemaakt voor de oefeningen van de marine-reserve.

De *van Galen* en de *Aruba* werden afgevoerd uit de sterkte der ongepantserde schepen en vaartuigen; werktuigen en ketels van de *van Galen* werden uit het schip genomen.

Hr. Ms. *Dolfijn* werd voorzien van kimkielen.

De defensieschepen, die na de zomeroefeningen in 1894 buiten dienst gingen, werden in conservatie opgenomen. Aan de in dienst en in reserve zijnde schepen werden de voor het onderhoud noodige herstellingen verricht.

De *Bloedhond* en de *Batok* ondergingen eene reparatie aan de ketels; de *Krokodil* ontving nieuwe kruikassen, de *Krakatau* een nieuwe schroefas, de *Hekla* een nieuwen ketel.

Hr. Ms. pantserschip *Stier* onderging eene belangrijke voorziening aan de machines.

Voor den voorraad werden sloepen en ketels voor stoomsloepen aangemaakt.

Met het oog op de vaartproeven der nieuwe schepen en hunne grootste te verwachten snelheid, zal in een dieper vaarwater een nieuwe gemeten mijl worden uitgezet.

's Rijks werf te Hellevoetsluis.

Hr. Ms. *Suriname* en *Sommelsdijk* werden na buitendienststelling hersteld en weder gereed gemaakt, respectievelijk voor het politietoezicht op de Noordzee en den stationsdienst te Curaçao. Eerstgenoemd schip werd voorzien van eene verwarmingsinrichting.

Hr. Ms. *Nautilus* werd in het najaar van 1894 en het voorjaar van 1895 gereed gemaakt voor kruistochten in den Atlantischen Oceaan; het staande tuig en het opperdek werden gedeeltelijk vernieuwd, terwijl de bewapening en inwendige inrichting voor de nieuwe bestemming van het vaartuig eenigszins werden gewijzigd.

Aan de *Reinier Claeszen* werden eenige, in den actieven dienst noodzakelijk gebleken, wijzigingen aangebracht, waaronder het verhoogen van den schoorsteen, de verplaatsing der dynamo's en de verbetering van de sluiting der waterdichte deuren en der communicatiën in het benedenschip.

Hr. Ms. *Alkmaar* werd na terugkeer uit West-Indië gereed gemaakt voor de bijwoning der opening van het Noord-Oostzeekanaal.

De *Matador* onderging eene herstelling aan stuurinrichting en ketels, de *Mosa* aan roer, schroef en schroefaskokers en de *Isala* aan het roer.

Aan boord van de *Matador* werd eene proef genomen met een toestel tot het snel te water laten van sloepen, waartoe de noodige inrichtingen werden aangebracht.

Voor den voorraad en eenige in dienst zijnde schepen werden sloepen aangemaakt, waaronder eene stoomsloop voor de *Nautilus*.

De schepen, welke in 1894 aan de zomeroefeningen hadden deelgenomen, werden in conservatie gebracht. Verder werden aan de in dienst en in reserve zijnde schepen de voor het onderhoud noodige voorzieningen verricht.

In de drie directiën der Marine werden aan boord der schepen en torpedobooten, voor zoover zij daarvoor in aanmerking kwamen, nachtrichtmiddelen voor het snelvuurgeschut aangebracht, inrichtingen geplaatst om boordseinlantaarns tot het doen van verkenningssseinen te bezigen, gymnastiektoestellen opgesteld, de sloepen ingericht voor het verlaten van het schip bij zeeramp, stoombrandblusleidingen naar de kolenruimen aangebracht, de waterdichtheid der schotten en sluitingen en de stoompijpleidingen onderzocht, de gesoldeerde stoompijpen der torpedobooten door getrokken vervangen, en deze laatste vaartuigen voorzien van elektrische verklekkers voor verkeerd manoeuvreeren en van metaalwerk voor begrenzing der vuurlijnen van de snelvuurkanonnen.

Verder werden de kanonneerbooten *Eer*, *Gier*, *Das*, *Fos*, *Lynx*, *Havik*, *Geep*, *Raaf* en *Sperwer*, welke afgevoerd werden uit de sterkte der ongepantserde schepen en vaartuigen, ontwapend en ontdaan van hare inrichtingen voor het voeren van spartorpedo's. In elke directie werd een dier kanonneerbooten ingericht voor het verrichten van hydrographische werkzaamheden.

De Nederlandsche Stoombootmaatschappij te Rotterdam en de Koninklijke Maatschappij „de Schelde” te Vlissingen voltooiden den bouw van Hr. Ms. pantserschepen *Piet Hein* en *Evertsen*.

Onder meer werd gecontracteerd met:

de Nederlandsche Stoombootmaatschappij te Rotterdam en de Koninklijke Maatschappij „de Schelde” te Vlissingen voor den bouw respectievelijk van de pantserdekschepen (type kruiser) *Friesland* en *Zeeland*, en met

de Nederlandsche Fabriek van werktuigen en spoorwagematerieel te Amsterdam voor de vervaardiging en levering van werktuigen en ketels voor het pantserdekschip (type kruiser) *Holland*, in aanbouw gebracht op 's Rijks werf te Amsterdam;

eerstgenoemde Maatschappij voor de vervaardiging en levering van drie torpedo-inhaalrichtingen voor de *Kortenaar*,

Piet Hein en *Evertsen*; voor de uitvoering van verschillende werkzaamheden aan de werktuigen en ketels van Hr. Ms. fre-gatten *de Ruyter* en *Atjeh*; voor het maken van eene lensleiding voor Hr. Ms. pantserschip *Kortenaer*, benevens voor het her-stellen van den ketel voor de torpedoboot *Batok*;

de Koninklijke Maatschappij „de Schelde” voor de levering van waarlooze schroeven voor Hr. Ms. pantserdekship *Koningin Wilhelmina der Nederlanden*, en van eene centrale verwarmings-inrichting voor de *Evertsen*;

J. F. J. BAR te Delft, voor het afwerken van kanonnen, wij-zigen van kalibermeters, enz.;

J. C. STELLING te Amsterdam, voor levering van boordsein-lantarens met seininrichting en wijzigen van lampen en lantarens voor gebruik van zware minerale olie;

BECHT & DYSERINCK te Amsterdam, voor wijzigingen als voren;

de Maatschappij „de Maas” te Rotterdam, voor de levering van eene ventilatie-machine aan boord van de *Koningin Wilhelmina der Nederlanden* en van 2 ventilators voor de *Kortenaer*, en voor het herstellen van de ketels van de *Matador*;

R. S. STOKVIS & ZONEN te Rotterdam, voor de levering van twee montecharges voor munitie van snelvuurkanons van 7.5 c.M. voor de *Kortenaer*;

G. E. BIEKART te Amsterdam, voor de levering van een Hen-nebergs-evaporator voor de *Suriname*;

FRED. STIELTJES & Co. te Amsterdam, voor eene verwarmings-inrichting voor evengenoemd schip en een dito voor de *Kortenaer*;

H. JONKER & ZOON te Amsterdam, voor werktuigen en ketel voor stoomsloep n°. 86;

de Naamlooze Vennootschap „de Lastdrager” te Helder, voor het inrichten van Hr. Ms. korvet *van Galen* tot wachtschip;

de Pletterij, voorheen L. J. ESTHOVEN & Co. te 's-Gravenhage voor de levering van patroondoozen;

de Koninklijke Nederlandsche Grofsmederij te Leiden, voor de levering van ankerdavit voor de *Kortenaer*; (ankers en kettin-gen werden geleverd ingevolge het in 1892 gesloten zesjarige contract);

MERREM & LA PORTE te Amsterdam, voor 2 gegoten stalen potten voor ankerkranen voor de *Kortenaer*;

de Gezamenlijke Buskruitmakers voor Noordholland, Utrecht en Zeeland, voor het verwerken van buskruit;

H. en J. SUYVER te Amsterdam, voor werkzaamheden aan den ketel van Hr. Ms. kanonneerboot *Geep* en voor levering van een stalen stoomketel voor de houtstoot te Hellevoetsluis;

J. ZIMMER & ZOON te Amsterdam, voor kettingkluisen en een bakkersoven voor de *Kortenaer*;

W. C. & K. DE WIT te Amsterdam, voor levering van een elektrische stuurtelegraaf voor de *Kortenaer* en van een Rootsbloower voor de werf te Amsterdam;

PAUL H. G. THESINGH te Amsterdam, voor de levering van Conz-seintoestellen;

VAN RIETSCOTEN en HOUWENS te Rotterdam, voor de levering van de elektrische verlichting voor de *Kortenaer*;

de Maatschappij IJzergieterij „de Prins van Oranje” te 's-Gravenhage, voor de vervaardiging van twee stoomketels voor de huistimmermanswerkplaats en het herstelde droge dok te Willemsoord;

GEERS, STORK & Co. te Hengelo, voor de vervaardiging van eene machine voor de oude draaijerij te Amsterdam;

FRIED. KRUPP te Essen, voor de levering van geschut, affu-tage, projectielen, gereedschappen en rookzwak buskruit, enz., en drie montecharges voor munitie van snelvuurkanons van 15 en 12 c.M. van de *Kortenaer*, *Evertsen* en *Piet Hein*;

WOLFF & Co. te Walsrode, voor de levering van schietkatoen;

de Berliner Maschinenbau Actiengesellschaft te Berlijn, voor de levering van luchtperspomp, torpedo-reserve-deelen, patronen, enz.;

WHITEHEAD & Co. te Fiume, voor de levering van drie torpedo-lanceerinrichtingen ten behoeve van Hr. Ms. pantserscheper *Kortenaer*, *Evertsen* en *Piet Hein* en van oefening-torpedo's;

YARROW & Co. te Londen, voor de levering van twee water-pijpketels voor torpedobooten, type *Empong* en *Ardjoeno*;

Normandy's Patent Marine Aerated Fresh Water Comp^y. L^d. te Londen, voor de levering van een voedingwaterverwarmer voor de *Ardjoeno*;

Ten behoeve van den Indischen dienst werd onder meer ge-contracteerd met JOHN BROWN & Co. te Sheffield, voor Purves-vuren voor de *Java*, en met de Koninklijke Maatschappij „de Schelde” voor levering van ketels voor sleepbooten.

IIIde AFDEELING.

Het totaal dezer afdeeling bedraagt f 5 036 945,50, tegen f 5 160 515,50 voor 1895 toegestaan. Het verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat verklaard, is toe te schrijven aan lagere raming van:

Art. 25. Vaste traktementen van het korps offi-cieren van administratie, met	f 110
Art. 29. Vaste traktementen van het korps dek-en onderofficieren, met	110
Art. 30. Kosten van het korps mariniers, met	17 000
Art. 32. Kosten van werving, met	1 000
Art. 34. Kosten van het Koninklijk Instituut, met	1 300
Art. 36. Kosten van opleiding van adspirant-administrateurs, met	3 200
Art. 37. Kosten van opleiding van machinisten, enz., met	1 000
Art. 39. Kosten van schafting, met	153 000
Art. 41. Kosten van verpleging, met	4 000

Totaal minder. . . f 180 720

waartegenover hogere raming van:

Art. 24. Vaste traktementen van het korps zeeofficieren, met.	f 670
Art. 26. Vaste traktementen van het korps officieren van den genees-kundigen dienst, met	100
Art. 27. Bezoldiging van het per-soneel bij de hospitalen, met	100
Art. 28. Vaste traktementen van het korps officieren-machinist, met	1 940
Art. 31. Kosten der actieve zee-macht, met.	47 040
Art. 33. Kosten van examen-com-missien, met	800
Art. 40. Kosten van gebouwen voor kazernen, met	500
Art. 42. Kosten van in- en buiten dienst zijnde schepen, met	6 000

Totaal meer ————— 57 150

Blijft minder . . f 123 570

Bij Koninklijk besluit van 5 Maart 1895 n°. 18 werd eene nieuwe regeling van het korps mariniers vastgesteld, opgeno-men als hoofdstuk V in het Eerste Deel der Verordeningen voor de Koninklijke Nederlandsche Zeemacht. Bij die regeling werd — aangezien de in 1880 ingevoerde formatie in bataljons nimmer heeft voldaan en in verband met de getalsterkte van het korps mariniers ook niet kon voldoen aan het daarmede beoogde doel, namelijk om steeds een bataljon mariniers ver-eenigd te hebben voor eventueele uitzending naar Oost-Indië —

meer overeenkomstig de formatie van het korps voor het jaar 1880, de indeeling in bataljons opgeheven en daarvoor in de plaats gesteld eene splitsing in 3 afdeelingen, uitmakende 8 compagnieën. Als gevolg van dien maatregel is de sterkte van het korps verminderd met 4 officieren en 11 onderofficieren.

Het reglement voor het korps mariniers, voorkomende als hoofdstuk VIII in het Tweede Deel der Verordeningen voor de Koninklijke Nederlandsche Zeemacht, werd in overeenstemming gebracht met vorenbedoelde nieuwe regeling van het korps en vastgesteld bij Koninklijk besluit van 6 April 1895 n°. 9.

Ten einde te geraken tot eene betere regeling van het onderwijs bij het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord, waarbij eene meer doelmatige verdeling der leervakken en eene zooveel mogelijke beperking van de leerstof beoogd worden, heeft de ondergeteekende het noodig geacht dat bij het examen tot toelating aan dat Instituut hogere eischen worden gesteld. Het programma voor bedoeld toelatingsexamen, dat in 1896 voor het eerst in toepassing zal worden gebracht, is vastgesteld bij Koninklijk besluit van 20 April 1895 n°. 35 en geheel gelijk aan dat voor de toelating aan de Cadetten-school te Alkmaar. Als uitvloeisel van dezen maatregel is de minimum leeftijd voor de aspiranten met een jaar verhoogd geworden, dus op 15 jaren gebracht, en is de grens van den maximum leeftijd — in verband hiermede — van 17 op 18 jaren moeten worden gebracht.

Eene door den ondergeteekende benoemde commissie houdt zich onledig met de herziening van het leerplan aan het Koninklijk Instituut, dat rekening zal moeten houden met den hooger graad van ontwikkeling der jongelingen, die na het vergelijkend admissie examen aan die inrichting geplaatst worden.

De regeling van het personeel dek- en onderofficieren en mindere schepelingen bij 's Rijks zeemacht, opgenomen als hoofdstuk VI in het Eerste Deel der Verordeningen voor de Koninklijke Nederlandsche Zeemacht, werd herzien en meer in overeenstemming gebracht met de tegenwoordige eischen van den dienst.

De daarin aangebrachte wijzigingen bepalen zich in hoofdzaak:

tot de opheffing van de qualiteiten van stuurman, zeilmaker, smid en provoost, die in hun werkkring aan boord — voor zooveel noodig — zullen vervangen worden door scheepsonderofficieren, matrozen en vuurstokers;

tot een doelmatiger aanduiding van de graden en qualiteiten;

tot de invoering van het certificaat van goed gedrag voor de mindere schepelingen, met opheffing van het vaste korps voor deze categorie van schepelingen, welke instelling, dagteekende uit den tijd der lijfstraffen, thans geen reden meer heeft van bestaan.

Hoe gaarne de ondergeteekende ook in de financieele positie der onderofficieren meerdere gelijkmatigheid en verbetering had gebracht, heeft hij in de gegeven financieele omstandigheden, in verband met de overige eischen van den dienst, voorloopig van dat denkbeeld moeten afzien.

Het ligt echter in zijn voornemen eene regeling in dien geest vast te stellen, zoodra het verloop der op te heffen qualiteiten zulks mogelijk zal maken zonder belangrijke vermeerdering van uitgaven.

In bewerking is eene nieuwe regeling van het personeel van 's Rijks stoomvaartdienst (hoofdstuk IV, Deel I der Verordeningen voor de Koninklijke Nederlandsche Zeemacht), waarbij onder meer het aantal officieren-machinist der 1ste klasse op 10 en dat der 2de klasse op 20 zal worden gebracht.

Aangezien het korps officieren van den geneeskundigen dienst bij de zeemacht nagenoeg voltallig is, en ook de premien en subsidien voor officieren van gezondheid en studenten voor het leger hier te lande en in Nederlandsch-Indië belangrijk lager zijn dan voor de marine, heeft de ondergeteekende gemeend dat zoowel het subsidie, toe te kennen aan studenten in de geneeskunde, die na 1 Mei 1895 in opleiding worden aangenomen voor officier van gezondheid bij de zeemacht, als de premie voor artsen die zich als zoodanig bij de zeemacht verbinden, van f 7000 op f 5600 kon teruggebracht worden. De hierbedoelde

verminderingen van het subsidie en de premie werden geregeld respectievelijk bij Koninklijk besluit van 8 Mei 1895 n°. 21 en van 21 Juni 1895 n°. 37.

Het voornemen bestaat om voortaan als regel artsen op te roepen voor indiensttreding als officier van gezondheid der 2de klasse en slechts bij uitzondering studenten in opleiding aan te nemen.

Aangaande de verrichtingen van de schepen en vaartuigen van oorlog kan, in aansluiting aan hetgeen daaromtrent in de Memorie van Toelichting der vorige begroting werd gemeld, thans het navolgende worden medegedeeld:

Hr. Ms. fregat *Atjeh* ging gedurende den zomer van 1894 voort met het doen van korte oefeningstochten in de Noordzee en werd den 1sten October 1894 uit dienst gesteld.

Hr. Ms. fregatten *van Speyk* en *Johan Willem Friso* werden 1 October 1894 in dienst gesteld en vertrokken respectievelijk op 7 en 23 November daaraanvolgende van Vlissingen naar zee, met bestemming naar Oost-Indië tot aflissing van personeel. Eerstgemelde bodem kwam den 22sten December 1894 te Bahia aan, zette den 1sten Januari 1895 van daar de reis voort en liet op 19 Maart daaraanvolgende in de haven van Tandjong-Priok het anker vallen. De *Johan Willem Friso* vertoefde van 23 December tot 1 Januari te Bahia en kwam den 23sten Maart te Batavia aan. Beide fregatten aanvaardden respectievelijk op 20 en 21 April 1895 de terugreis naar Nederland. De *van Speyk* bereikte den 20sten Mei d. a. v. Durban, welke plaats werd aangedaan tot vlagvertoon, vertrok van daar op den 30sten Mei, vertoefde van 3 tot 8 Juni te Kaapstad, van 2 tot 4 Juli te St. Vincent (Kaap Verdische eilanden) en zette de reis voort naar Cadix. De *Johan Willem Friso* toefde van 27 Mei tot 3 Juni te Kaapstad, van 1—3 Juli te St. Vincent en stevende daarna eveneens naar Cadix.

Hr. Ms. fregat *de Ruyter* kwam den 17den Juli 1894 ter reede Texel aan en werd tot 1 October d. a. v. in dienst gehouden.

Hr. Ms. pantserdekship *Koningin Wilhelmina der Nederlanden* vertrok den 14den Juli 1894 van Willemsoord naar zee, tot het doen van een proefkruistocht in de Noordzee, het Engelse Kanaal en den Noord-Atlantischen Oceaan en kwam den 2den Augustus daaraanvolgende ter reede van Texel terug. Den 9den October aanvaardde deze bodem van uit Vlissingen de reis naar Oost-Indië, kwam den 14den October te Gibraltar aan, zette den 16den van daar de reis voort, vertoefde achtereenvolgens te Malta op den 20sten October, te Port-Said van 24 tot 26 October, te Aden van 1 tot 3 November en te Colombo van 11 tot 13 November. Den 20sten November werd Batavia bereikt, waarna die bodem aan het auxiliair eskader werd toegevoegd om in de plaats te treden van Hr. Ms. pantserschip *Koning der Nederlanden*, dat uit de sterkte van de Nederlandsche zeemacht werd afgevoerd om over te gaan bij de Indische Militaire Marine. Den 20sten Mei 1895 vertrok eerstgemeld pantserschip van Batavia naar Delagoabaai, ten einde de Nederlandsche Regeering te vertegenwoordigen bij de plechtige opening van den spoorweg Pretoria-Delagoabaai op den 1sten Juli daaraanvolgende. Het arriveerde aldaar op 23 Juni.

Hr. Ms. fregatten *Tromp* en *Koningin Emma der Nederlanden* benevens Hr. Ms. pantserschip *Prins Hendrik der Nederlanden* bleven deel uitmaken van het auxiliair eskader.

Hr. Ms. korvet *Sommelsdijk*, die den 3den Juli 1894 in dienst werd gesteld en gedurende den zomer het politietoezicht op de visscherij in de Noordzee uitoefende, vertrok den 1sten November daaraanvolgende van Hellevoetsluis met bestemming naar Curaçao. De reis werd tevens benuttigd tot het aandoen van de westkust van Afrika voor vlagvertoon en tot bevordering der Nederlandsche handelsbelangen aldaar. Het schip verbleef achtereenvolgens te Portland van 3 tot 6 November, te Funchal (Madeira) van 25 tot 26 November, te St. Vincent van 3 tot 4 December, te Sierra Leone van 9 tot 13 December, te St. Thomas den 25sten December, te San Paul de Loanda van 10 tot 12 Januari 1895 en te Paramaribo den 14den Februari en kwam den 21sten Februari te Curaçao aan, ter aflissing van Hr. Ms. korvet *Alkmaar* als stationschip aldaar.

Laatstgemelde bodem aanvaardde op den 8sten Maart 1895 de terugreis naar Nederland, kwam 12 Maart daaraanvolgende te St. Thomas aan, zette den 16den Maart van daar de reis voort en viel den 17den April te Hellevoetsluis binnen.

Hr. Ms. schoener *Bonaire* bleef dienst doen in het station Suriname.

Hr. Ms. schoener *Suriname* kwam den 16den Juli 1894 te Hellevoetsluis binnen en werd den 1sten Augustus daaraanvolgende uit dienst gesteld. Gedurende den winter werd deze bodem belast met het politietoezicht op de visscherij in de Noordzee en was daartoe in dienst van 16 October 1894 tot 1 Maart 1895.

Hr. Ms. schoener *Argus*, die vorenbedoeld toezicht tot 1 November 1894 bleef uitoefenen en toen uit dienst werd gesteld, en Hr. Ms. schoener *Dolfijn* kwamen op 1 Maart 1895 voor hetzelfde doel weder in dienst.

Hr. Ms. schoener *Zeehond* bleef wederom gedurende het geheele jaar met meergemeld politietoezicht belast.

De *Marnix* blijft nog steeds aangewezen als instructieschip voor torpedisten te Willemsoord, terwijl de *Vulkaan* en de *Amstel* als torpedo-logementschepen dienst blijven doen respectievelijk te Amsterdam en Hellevoetsluis.

Van de bodems, die gedurende den zomer van 1894 dienst deden voor de oefening van het personeel binnenslands, werden op 1 November 1894 uit dienst gesteld Hr. Ms. kanonneerbooten *Geep*, *Heimdall*, *Raaf* en *Braga*.

Hr. Ms. monitors *Tijger* en *Cerberus* bleven station houden te Amsterdam, Hr. Ms. monitor *Luipaard* te Willemsoord en Hr. Ms. monitors *Reinier Claeszen* en *Matador* te Hellevoetsluis. Gedurende een korten tijd dat de *Tijger* aan den dienst moest worden onttrokken, was Hr. Ms. monitor *Heiligerlee* in dienst.

Hr. Ms. pantserschip *Guinea* bleef in dienst. Hr. Ms. pantserschip *Stier* werd 15 Mei uit en Hr. Ms. pantserschip *Schorpioen* in dienst gesteld. Voor het overige bleven alle defensieschepen in dienst voor de zomeroefeningen van het jaar 1895. Bovendien kwamen daarvoor nog in dienst op 1 Mei 1895 Hr. Ms. kanonneerbooten *Ulfr*, *Tyr* en *Hadda*.

Hr. Ms. logementschip voor zeemiliciens *Neptunus* werd op 23 Februari 1895 in dienst gesteld. Aan dit schip werd den 1sten Maart daaraanvolgende toegevoegd Hr. Ms. kanonneerboot *Vidar*. Eerstgemelde bodem werd den 14den Juni weder uit dienst gesteld; de *Vidar* werd in dienst gehouden.

Hr. Ms. riviervaartuigen *Rhenus* en *Mosa* bleven in dienst en hielden gedurende de wintermaanden respectievelijk station te Nijmegen en Arnhem.

Hr. Ms. kanonneerboot *Dog* werd op 22 October 1894 uit dienst gesteld en als kostschip te Vlissingen vervangen door Hr. Ms. kanonneerboot *Bulgia*.

Hr. Ms. kanonneerboot *Dufa* bleef dienst doen als kostschip te Rotterdam.

Van de in 1894 voor opnemingen ten dienste der militaire hydrographie aangewezen kanonneerbooten, werden de *Lynx* en *Fret* den 1sten November en de *Das* den 20sten October 1894 uit dienst gesteld. In 1895 kwamen als opnemingsvaartuigen in dienst de kanonneerbooten *Raaf* en *Geep* op 1 Maart en 1 April en de *Das* op 1 Mei, respectievelijk voor de opname in de stelling van de Monden der Maas en van het Haringvliet, in de stelling van den Helder en in de Zuiderzee.

Hr. Ms. kanonneerboot *Gier* was buiten dienst van 21 Juli tot 25 September 1894 en werd toen aangewezen om van af dien datum dienst te doen als instructieschip voor het personeel der Koninklijke Nederlandsche marine-reserve.

Hr. Ms. kanonneerboot *Ever* werd den 28sten Juli 1894 uit dienst gesteld. In 1895 werd deze bodem wederom aangewezen voor oefening van de adelborsten van het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord, evenzoo Hr. Ms. instructieschip *Urania*.

Voor de oefeningen der zeemiliciens-vietroeiers in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie in de maanden Juli en Augustus 1894 deed dienst Hr. Ms. kanonneerboot N°. 7, aan welken bodem eene sloep en eenige vletten waren toegevoegd.

Als wachtschepen te Willemsoord, Amsterdam en Hellevoetsluis blijven steeds dienst doen de *Adolf Hertog van Nassau*, de *Prins Maurits der Nederlanden* en de *Prins van Oranje*.

Hr. Ms. instructieschip *Admiraal van Wassenaer* doet nog steeds dienst als opleidingsschip voor jongens in aansluiting aan de kweekschool voor de zeevaart te Leiden. De aan dezen bodem toegevoegde instructieschepen *Castor* en *Pollux* werden den 1sten September 1894 uit dienst gesteld.

Den 10den April 1895 werd te Hellevoetsluis in dienst gesteld Hr. Ms. pantserschip *Buffel*, als tijdelijk logementschip voor de opleiding van matrozen 1ste klasse tot kwartiermeester en de voortgezette opleiding van jongens tot matroos. Aan dezen bodem werd toegevoegd Hr. Ms. instructieschip *Castor*, voor oefening van het personeel op het Haringvliet.

Hr. Ms. instructieschip *Nautilus* kwam den 13den September 1894 van den gewonen zomerkruistocht te Hellevoetsluis terug

en vertrok den 16den October daaraanvolgende weder naar zee tot het houden van eenen oefeningstocht met de van Hr. Ms. instructieschip *Admiraal van Wassenaer* afkomstige jongens en de bij de opleiding tot kwartiermeester geplaatste matrozen 1ste klasse, overeenkomstig het bepaalde in de nieuwe reglementen voor genoemde opleiding en de voortgezette opleiding van jongens tot matroos. Den 7den December werd Santa-Cruz (Canarische eilanden) bereikt en aldaar verbleven tot 19 December; terwijl van den 4den Januari tot den 7den Februari 1895 eveneens aldaar vertoefd werd. Den 7den Maart 1895 viel gemelde bodem weder te Hellevoetsluis binnen, werd daarop gereed gemaakt voor een nieuwen oefeningstocht en vertrok met dit doel den 20sten April naar zee. Den 27sten Mei kwam de *Nautilus* te Funchal (Madeira) aan, alwaar tot 4 Juni werd verbleven.

Hr. Ms. artillerie-instructieschip *Bellona* bleef als zoodanig dienst doen. Den 1sten Juni 1895 werd de kanonneerboot *Sperwer* aan dezen bodem toegevoegd.

In de maand Juli 1894 waren Hr. Ms. pantserschepen *Stier* en *Guinea* te Rotterdam tegenwoordig, bij gelegenheid dat deze stad bezocht werd door het Deensche pantserschip *Helgoland*, hebbende aan boord Z. K. H. Prins KAREL van Denemarken.

In de maand Augustus van datzelfde jaar werden genoemde schepen met Hr. Ms. fregatten *de Ruyter* en *Atjeh* naar Vlissingen gedirigeerd ter gelegenheid van de heronthulling van het standbeeld van den admiraal de RUYTER aldaar, door Hare Majesteit de Koningin en Hare Majesteit de Koningin-Weduwe, Regentes.

De vloot genoot de hooge eer in September 1894 te Nieuwediep het bezoek te ontvangen van Hare Majesteit de Koningin en Hare Majesteit de Koningin-Weduwe, Regentes. Voor deze gelegenheid werd Hr. Ms. raderschip *Falk* tijdelijk in dienst gesteld en werd door HH. MM. aan boord van dien bodem eene revue gehouden over de ter reede vereenigde scheepsmacht, welke was samengesteld uit het grootste gedeelte der toen in dienst zijnde schepen uit de verschillende directiën der marine. Van de aanwezigheid dezer bodems te Willemsoord werd tevens gebruik gemaakt om ze eenige dagen vóór de komst der Koninginnen te doen deelnemen aan gecombineerde oefeningen met de landmacht.

Den 17den April 1895 kwam het raderschip *Falk* wederom in dienst, thans om HH. MM. de Koningin en de Koningin-Weduwe, Regentes naar Engeland over te voeren voor het brengen van een bezoek aan Londen.

Na de terugkomst met de vorstelijke personen in Nederland werd deze bodem den 16den Mei 1895 weder uit dienst gesteld.

Hr. Ms. fregat *Atjeh* en korvet *Alkmaar* vertegenwoordigden de Nederlandsche Regeering bij de feestelijke opening van het Noord-Oostzeekanaal in Juni jl. Eerstgenoemde bodem werd daartoe op 9 April in dienst en laatstgenoemde op 9 Juli, na afloop dezer zending, buiten dienst gesteld.

In het jaar 1894 werden aangenomen 517 schepelingen, waarvan 425 lichtmatrozen en jongens.

De werving voor torpedisten en torpedomakers was ook dat jaar weder gesloten.

In het eerste halfjaar van 1895 werden aangenomen 214 koppen.

De sterkte van het ondergeschikt personeel der zeemacht vermeerderde in 1894 met 29 koppen.

In 1895 werden 18 plaatsen voor adelborst voor den zeedienst en 4 voor adelborst voor de mariniers opengesteld.

Bij de opleiding van adspirant-administrateurs werden in dat jaar opengesteld 5 plaatsen en bij die van machinist-leerlingen 25 plaatsen.

Bijlage D van den Toelichtenden Staat geeft de sterkte aan van de verschillende qualiteiten, benoodigd in oorlogstijd en op 1 Juli 1894 en 1 Januari 1895 feitelijk aanwezig.

Ten aanzien van de zeemilitie kan het navolgende worden vermeld:

Voor de lichting van het jaar 1894 hebben zich, na aftrek van hen die buiten oproeping bleven, 1631 personen voor de zeemilitie aangemeld, waarvan 600 daarbij zijn ingelijfd.

Van die ingelijfden zijn:

overgegaan met eene vaste verbintenis bij de zeemacht . . .	1
idem bij de koloniale troepen	2
overleden	2
ontslagen wegens lichaamsgebreken	6
(vier dezer ontslagenen werden ingevolge art. 117 der militiewet door andere lotelingen vervangen).	
voorts werd een buitenlandsch verlof verleend aan . . .	8

Voor zoover de opgaven van de verschillende Commissarissen der Koningin zijn ingekomen, werd aan 51 zeemiliciens, die met onbepaald verlof huiswaarts keerden, vergunning verleend tot uitoefening van de buitenlandsche zeevaart.

Voor de lichting van het jaar 1895 hebben zich, na aftrek van hen die buiten oproeping bleven, 1655 personen voor de zeemilitie aangemeld, afkomstig uit:

Noordbrabant	52
Gelderland	125
Zuidholland	288
Noordholland	554
Zeeland	98
Utrecht	54
Friesland	135
Overijssel	100
Groningen	199
Drenthe	47
Limburg	3

Te zamen 1 655

Daar echter volgens art. 5 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) niet meer dan 600 lotelingen bij de zeemilitie mogen worden toegelaten, werden na eene evenredige verdeling, overeenkomstig art. 3 van het Koninklijk besluit van 25 October 1894 (*Staatsblad* n°. 167) voor den dienst ter zee bestemd uit:

Noordbrabant	19
Gelderland	45
Zuidholland	104
Noordholland	201
Zeeland	36
Utrecht	20
Friesland	49
Overijssel	36
Groningen	72
Drenthe	17
Limburg	1

Te zamen 600

IVde AFDEELING.

Het totaal dezer afdeeling bedraagt f 2 016 816,40, tegen f 2 080 584,40 voor 1895 toegestaan. Het verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat verklaard, is een gevolg van lagere raming van:

Art. 46. Aanbouw, herstelling en onderhoud der transportvaartuigen, met	f 25 785
Art. 49. Reis- en verblijfkosten, met	1 000
Art. 54. Aanbouw, herstelling en onderhoud der loodsvaartuigen, met	3 360
Art. 57. Kosten der betonning, met	40 200
Art. 59. Materieel voor het algemeen betonningsmagazijn te Enkhuizen, met	47 500
Art. 64. Kosten der hydrographie, met	6 10

Totaal minder . . . f 123 945

waartegenover eene hoogere raming van:

Art. 45. Traktementen van den inspecteur-generaal, de inspecteurs en bouwkundigen, met f	4 700
Art. 50. Bezoldiging der beambten van het loodswezen, met	600
Art. 51. Belooning der scheepsdiepgangmeters, met	1 000
Art. 52. Belooning van het loodspersoneel, met	f 32 064
Art. 60. Bezoldiging van het personeel der verlichtingen, met	2 472
Art. 61. Kosten der kust- en oeververlichting, met	18 866
Art. 62. Bezoldiging van officieren, enz., bij het hydrographisch bureau, met	475

Totaal meer ——— f 60 177

Blijft minder . . . f 63 768

Loodswezen.

De reserve-loodskotter, waarvoor de gelden voor het 2de gedeelte op de begrooting van 1895 werden gebracht, is nagenoeg gereed, terwijl de bouw van de twee loodsschoeners, waarvoor de gelden voor het 1ste gedeelte bij de begrooting van dat jaar werden toegestaan, onderhanden is genomen.

De ketelvernieuwing van de *Coertzen* en de inrichting tot bergplaats van het in huur genomen lokaal in het voormalig arsenaal te Vlissingen zijn afgeloopen.

De bij de begrooting van 1895 toegestane bouw van twee loodsschoeners (1ste gedeelte) is sedert aangevangen, wordende de gelden voor het 2de gedeelte van dien bouw bij deze begrooting aangevraagd.

Betonning en bekakening.

De bij de begrooting van 1895 toegestane nieuwe werken zijn sedert onderhanden genomen.

Verlichting.

De nieuwe werken bij de begrooting van 1894 toegestaan, zijn sedert voltooid; terwijl die bij de begrooting voor 1895 toegestaan, in wording zijn.

Betreffende de som van f 15 000 op art. 61*d* aangevraagd, zij het navolgende medegedeeld:

Reeds in 1884 werd door de Commissie tot voorbereiding van de samenwerking van zee- en landmacht bij 's lands verdediging, benoemd ingevolge Kabinetsrescript van Z. M. den Koning, van 14 Juli 1883 n°. 20, de noodzakelijkheid betoogd om in vredetijd eene kustbewaking te organiseren, die in tijd van oorlog in staat zoude zijn de bewegingen eener vloot op onze kust te observeren.

Met 1 October 1887 had de definitieve opening van den thans bestaanden kustwachtdienst plaats. Werd daarmede de zekerheid verkregen dat het aantal telephonische en telegraphische verbindingen langs onze kust, het overbrengen van berichten in oorlogstijd mogelijk zoude maken, die kustwacht kan niet geacht worden te voldoen aan de eischen die men aan eene militaire kustwacht in oorlogstijd moet stellen; daartoe is het aantal kustwachtsstations te gering.

Ook in het rapport der Commissie, benoemd bij Koninklijk besluit van 28 Maart 1890 n°. 28, wordt gewezen op het groote nut eener goede kustbewaking en kwam de Commissie, na dat onderwerp tot een punt van speciaal onderzoek te hebben gemaakt, tot de overtuiging dat de inrichting van de voor vredesdoeleinden bestaande kustwacht uit een militair oogpunt voor

de kustbewaking in oorlogstijd onvoldoende is, althans voor de kust van den Helder tot den Hoek van Holland.

Met die Commissie overtuigd zijnde van het groote nut eener goede kustbewaking in oorlogstijd, vooral met het oog op hetgeen langs de kust voorvalt in het geval dat eene vijandelijke vloot onze zeegeaten, havens en riviermonden aan eene blokkade onderwerpt of wel wanneer eene vijandelijke landing dreigt, werd het, in aanmerking genomen de vrij belangrijke financiële gevolgen die het oprichten eener zuiver militaire kustwacht zoude na zich slepen, reeds door de vorige Regeering wenschelijk geacht te doen onderzoeken in hoeverre de bestaande kustwacht zoodanig zoude zijn in te richten, dat zij ook in oorlogstijd bruikbaar zoude zijn.

Daartoe werd en wordt ook thans nog noodig geoordeeld:

1°. in vreedstijd maatregelen te nemen tot het in korten tijd kunnen oprichten van meerdere tusschenstations op verschillende punten der kust;

2°. dat het personeel van de kustwacht in oorlogstijd uit militairen bestaat;

3°. dat het personeel der kustwacht bestaat uit personen, die met het zeemansbedrijf vertrouwd zijn en wel bij voorkeur personen, die bij de Koninklijke Nederlandsche zeemacht een zekeren diensttijd hebben vervuld;

4°. dat het personeel der kustwacht in vreedstijd goed geoefend worde in het overbrengen van berichten en het wisselen van seinen met de zich op de kust bevindende schepen.

Daar eene goede militaire kustwacht zoowel voor het Departement van Oorlog als voor dat van Marine van gelijk belang is te achten, werd door die beide Departementen — na gehouden onderzoek naar de geschiktheid van het personeel der vredeskustwacht om eventueel dienst te doen bij de oorlogskustwacht en naar de wijze waarop zulk eene kustwacht zoude behooren te worden ingericht — in onderling overleg getreden, hetwelk ten gevolge had dat werd overeengekomen dat, bij eventuele uitvoering van eene te ontwerpen regeling, de kosten van aanschaffing en oplegging der noodige telephoonkabels, telephoontoestellen, enz., gelijkelijk door beide Departementen zouden worden gedragen, terwijl het Departement van Marine zou zorgen voor de benodigde seinmiddelen met toebehooren, de organisatie, bewapening en oefening van het personeel der kustwacht en casu quo de verpleging op zich zoude nemen. Het Departement van Oorlog zoude daarentegen de noodige tenten tot onderbrenging van de kustwachters, dienstdoende bij de seinposten, verstrekken. De kosten van het jaarlijksch onderhoud, voor zooverre die de telephonische verbindingen betreffen — bij algeheele gereedheid op pl. m. f 500 geraamd — zouden eveneens door het Departement van Oorlog worden gedragen, terwijl het Departement van Marine het in goeden staat houden der seinmiddelen met toebehooren zoude bekostigen, waarvoor eveneens slechts een gering bedrag noodig zal blijken.

Ten einde te onderzoeken op welken onderlingen afstand de tusschenstations, sub 1 genoemd, zouden behooren gevestigd te worden, werden in den zomer van 1893 proeven genomen op de Noordzee-eilanden, welke aantoonde dat de afstand van 6 K.M. niet veel mag worden overschreden en worden diensvolgens voor de kust van den Helder tot den Hoek van Holland in oorlogstijd noodig geacht een aantal van 21 kustwachstations, waarvan reeds een 12tal ten dienste der kustwacht in vreedstijd bestaat.

Het aantal op de eilanden benoorden den Helder bestaande kustwachtposten wordt ook in oorlogstijd voldoende geoordeeld.

Het wordt in het belang van 's lands defensie niet wenschelijk geacht de juiste plaatsen der te vestigen oorlogskustwachstations hier ter plaatse aan te geven, doch die posten zijn gekozen na een nauwkeurig onderzoek, in verband met de opstelling van de troepen langs de kust in geval van oorlog, waarbij tevens werd onderzocht, welke telephonische verbindingen nog noodig zouden zijn om zoo spoedig mogelijk de nadering van een eventueel vijand ter kennis te kunnen brengen van de chefs der troepenafdeelingen, bestemd ter bewaking van de kust en van het hoofdkwartier.

Zooveel mogelijk werd daarbij gebruik gemaakt van bestaande lijnen en aansluiting gezocht aan het Rijkstelegraafnet.

Eene begroting van kosten door de zorg van het Departement van Oorlog opgemaakt, toont aan dat noodig zal zijn een som

van f 30 000 voor het aanschaffen van materieel voor telephonische verbindingen tusschen de strandposten en in vreedstijd reeds bestaande telegraaf- en telephoonkantoren, voor de noodige verplaatsbare ijzeren kantoortjes tot het opstellen der telephoontoestellen in oorlogstijd en voor eenig eenvoudig meubilair met enkele noodige gereedschappen en kantoerbehoefden, terwijl voor de verbindingen tusschen de strandposten onderling langs het strand nog een som van pl. m. f 27 600 zal worden vereischt.

Het eerstgenoemde bedrag heeft betrekking op werkzaamheden, die in de eerste plaats noodig worden geacht en is mitsdien een bedrag van f 15 000 op elk der hoofdstukken VI en VIII der Staatsbegroting voor 1896 aangevraagd.

Het bedrag benoodigd voor de verbindingen der strandposten onderling zal dan ter verdeling der kosten, op eene volgende begroting worden aangevraagd.

Tot het opleggen in vreedstijd der kabels, telephoontoestellen en verdere benodigdheden kan worden gebruik gemaakt van de nabij zijnde vuurtorens.

Het personeel der verlichting en van de in vreedstijd bestaande kustwacht moet de kern vormen van de oorlogskustwacht.

Ten einde zeker te zijn dat over die kern ten allen tijde kan worden beschikt en dat zij volkomen berekend is voor de haar wachtende taak, moet dit personeel in oorlogstijd onder militair verband staan en moet het in vreedstijd door geregelde oefening worden voorbereid tot de oorlogstaak, welke oefeningen ook de vredeskustwacht zeer ten goede zullen komen.

Het eerste kan worden bereikt door bij aanstelling van personeel bij de kustverlichting, eene verbintenis bij het op te richten korps militaire kustwachters, dat deel dient uit te maken van de marine-reserve, verplichtend te stellen.

Deze verbintenis behoeft voor dat personeel in vreedstijd geenerlei lasten en voor den Staat geene of slechts zeer geringe onkosten te veroorzaken. Zij dient alleen om in oorlogstijd over dat personeel als militairen te kunnen beschikken, waardoor het deel uitmaakt van de erkende gewapende macht van den Staat en dus in oorlogstijd, zoo noodig, deel kan nemen aan de actieve verdediging en berichten omtrent de beweging des vijands mag geven.

Doordien de leeftijd van het bij de kustverlichting in dienst zijnde personeel, voor verreweg het grootste deel, hooger is dan 30 jaar, is dit personeel noch militie-, noch schutterplichtig.

Het ligt in het voornemen voortaan vacaturen bij het personeel der kustverlichting bij voorkeur aan te vullen met personen, die als onderofficier bij de actieve zeemacht hebben gediend, een goed gedrag hebben en zich als flinke en bekwame zeelieden hebben doen kennen.

Het personeel van de militaire kustwacht zal toch in oorlogstijd in voortdurende aanraking zijn met de commandanten der bewakingsdetachementen van de landmacht, en de inlichtingen, welke zoowel aan deze commandanten als aan de hogere militaire autoriteiten omtrent de bewegingen en de waarschijnlijke bedoelingen van vijandelijke vaartuigen worden verstrekt, kunnen van grooten invloed zijn op de te nemen maatregelen.

Het is dus zaak personeel te hebben dat en met militaire en met zeezaken zoo goed mogelijk vertrouwd is.

De zoo noodzakelijke oefening van het personeel wordt verkregen door de seinoefeningen tusschen de oorlogsvaartuigen en de kustwachtposten, zooals die sedert 1893 geregeld plaats hebben en door bovendien nu en dan een of ander kustgedeelte op oorlogsvoet te bezetten en de seinoefeningen zoowel bij dag als bij nacht te doen plaats hebben.

Bij de gehouden oefeningen is gebleken dat voor elke kustwachtpost in oorlogstijd 6 man zal benoodigd zijn, zoodat voor elke wacht 3 man beschikbaar is. Voor de 21 kustwachtposten op de kust van den Helder tot den Hoek van Holland zullen dus benoodigd zijn $6 \times 21 = 126$ man, waarvan in vreedstijd reeds beschikt wordt over een aantal van p. m. 43 opzichters, machinisten en lichtwachters (hoofden der kustwacht, welke een beroep uitoefenen, vreemd aan het zeemansbedrijf, niet medegerekend). Er zullen dan nog benoodigd zijn p. m. 83 man.

Door van iedere lichting der zeemilitie een 23tal op te leiden voor den kustwachtdienst, zal gemakkelijk in het tekort kunnen worden voorzien en een kleine reserve voor verloop gevormd worden. De miliciens der 5de lichting zijn dan buitendien als reserve beschikbaar. Doordien eene vermindering van het aantal miliciens aan boord der defensieschepen is mogelijk gebleken, zal zonder bezwaar genoemd aantal tot den kustwachtdienst bestemd kunnen worden. De zeemiliciens, voor dien dienst aan

te wijzen, zullen zooveel mogelijk gekozen worden uit hen die afkomstig zijn van plaatsen waar de oorlogskustwachtposten worden opgericht of welke in de nabijheid daarvan liggen.

De opleiding zal aan boord moeten geschieden en eindigen met eene korte detachering op de lichttorens.

Op de eilanden benoorden den Helder kan men steeds rekenen op een voldoende aantal geschikte personen, zoodat de kustwachtposten voor oorlogstijd op die eilanden buiten beschouwing zijn gebleven bij de berekening van het benoodigde personeel; er zal daar toch geen aanvulling met milicien-kustwachters noodig zijn.

Tot huisvesting van het personeel, voor zooverre niet op wacht, zal in oorlogstijd zooveel mogelijk gebruik worden gemaakt van bestaande woningen in de nabijheid der kustwachtposten; waar zulks niet mogelijk is, zullen houten keeten daartoe moeten dienen tot het opslaan waarvan in oorlogstijd, tijd en gelegenheid voldoende zal zijn. Die keeten zullen dan tevens kunnen dienen tot onderkomen van de dekking, die dergelijke afgelegen posten zeker behoeven.

Hydrographie.

Sedert 1 Juli 1894 is in druk verschenen een verbeterde kaart van de Schelde tot Antwerpen, eene beschrijving van IJmuiden en Texel en eene lichtenlijst van Nederland en de Koloniënt

De gravures der bestaande kaarten werden bijgewerkt, naar mate de behoefte aan nieuwe opslag bleek.

Thans zijn onderhanden de gravures van het zeegat van Vlissingen, van Dungeness tot den Hoek van Holland, van Orfordness tot Texel en van Texel tot Norderney.

Dit jaar zal eene opneming plaats hebben van de Noordzee langs onze kusten en van de Maas tot Rotterdam.

Vde AFDEELING.

Het totaal dezer afdeeling bedraagt f 1 756 917, tegen f 1 640 717 voor 1895 toegestaan. Het verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat verklaard, is toe te schrijven aan hoogere raming van:

Art. 65. Pensioenen en onderstanden, met . . f 113 700

Art. 66. Tijdelijke pensioenen en onderstanden,
met 2 500

Totaal meer f 116 200

Vide AFDEELING.

Deze afdeeling is voor 1896 geraamd op f 60 000, hetzelfde bedrag als voor 1895 werd toegestaan.

De Minister van Marine,

VAN DER WIJCK.